

SOCIÁLNÍ ZDRAVÍ Z POHLEDU STUDENTŮ UČITELSKÝCH OBORŮ

Božena JIŘINCOVÁ, Michal SVOBODA

Abstrakt: *Rozvíjení osobnosti žáka ve smyslu klíčových kompetencí a pozitivních interpersonálních vztahů v třídním kolektivu, může být v současné škole stále velkým problémem. V příspěvku je obecně analyzován pojem sociální zdraví. Článek se podrobněji zabývá charakteristikou sociálního zdraví z hlediska rozvoje sociálních dovedností žáků a rozvoje optimálních mezilidských vztahů mezi jednotlivými aktéry školního vzdělávání. Problematika je zpracována z pohledů a názorů studentů na pojetí sociálního zdraví na základních a středních školách. Názory studentů byly zjišťovány prostřednictvím orientačního dotazníkového šetření.*

Klíčová slova: *sociální zdraví, interpersonální vztahy ve školní třídě*

1. Základní charakteristika pojmu sociální zdraví

Jednou z oblastí současných přístupů péče o zdraví je bezesporu i sociální zdraví. Spolu s fyzickým a duševním zdravím tvoří jeden ze tří pilířů většiny definic zdraví. Uvedenou skutečnost je možné doložit obecnou definicí zdraví dle Světové zdravotnické organizace (WHO): „*Zdraví je stav kompletní fyzické, mentální a sociální pohody, a nesesťává se jen z absence nemoci nebo vady.*“¹

Na problematiku sociálního zdraví je možné pohlížet z několika oblastí. Jedna z nich se vztahuje k sociálně ekonomickým aspektům. Tyto aspekty vycházejí z přesvědčení, že ke zvládnutí vysoké nemocnosti a úmrtnosti je nezbytné cílevědomě využívat i prvky sociální regulace, např. práva a legislativy, výchovy a vzdělávání, ekonomických nástrojů, hromadných sdělovacích prostředků apod. Z tohoto pojetí lze sociální zdraví charakterizovat jako podmínky, ve kterých lidé žijí a mají možnost pečovat o své zdraví, včetně využívání zdravotního systému.

Jiný pohled na oblast sociálního zdraví je možné přiblížit myšlenkou W. A. Russella, který zastává názor, že „*zdraví člověka je podmíněno nejen osobnostně-fyzilogickými faktory, ale také tím, jak člověk dokáže s ostatními lidmi vycházet a spolupracovat se sociálními institucemi.*“² Uvedené pojetí sociálního zdraví obsahuje předpoklady, jež se vztahují nejen k sociálně-zdravotnímu systému, ale především k osobnosti člověka jako sociální bytosti. Z toho vyplývá, že jedinec pro udržení svého zdraví po-

¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdrav%C3%AD>

² <http://www.answers.com/topic/social-health>

třebuje mimo jiné optimální mezilidské vztahy, které spoluutváří prostřednictvím svých sociálních dovedností. Obdobným způsobem k sociálnímu zdraví přistupuje mnoho autorů, např. R. Kohoutek aj. Z tohoto pohledu se sociální zdraví nejčastěji vymezuje slovy: pohoda v rodině, v práci, ve společnosti, optimální sociální komunikace, pohodové sociální vztahy aj.³ V globálnějším pojetí lze sociální zdraví vnímat jako schopnost člověka být šťastný a umět šťastnými učinit i druhé. Znamená to pěstovat kontakt a komunikaci s ostatními lidmi, převzít zodpovědnost ve společnosti a pracovat pro ni. Je to i schopnost odpočívat a prožívat život v celé jeho kráse.⁴

Problematika zdraví je úzce provázána s problematikou stresu. V souvislosti s otázkami sociálního zdraví je tudíž třeba zmínit i sociální stres a sociální stresory, které významným způsobem zasahují nejen do životní spokojenosti jedince a jeho duševního zdraví, ale mají dopad i v oblasti zdraví fyzického. Člověk je produktem i tvůrcem sociálních vztahů a kontakty s lidmi jej provázejí od narození do smrti. Kvalita interpersonálních vztahů stejně jako úroveň komunikativních dovedností jedince a možnosti jejich pozitivního ovlivňování patří nesporně ke klíčovým momentům při řešení otázek sociálního zdraví.

Ve vztahu k otázkám sociálního stresu na pracovišti musíme ještě připomenout Evropskou příručku ke stresu spojenému s prací vydanou v roce 2000. V této době byly roční náklady na důsledky spojené se stresem v členských zemích EU odhadovány na 20 miliard euro. Sociální stres zaměstnanců přispěl k této částce jistě nemalou sumou. Proto sama Evropská komise vybízí podniky v členských státech k uvědomění si závažnosti situace a aktivitě. Každá z členských zemí přistoupila k doporučením Rámcové směrnice 89/391/EHS specifickým způsobem. Některé země věnují zvýšenou pozornost prevenci psychosociálních rizik. Např. v Belgii, Německu a v Nizozemí je zaměstnavatelům uložena celková zodpovědnost za psychosociální faktory a zamezení jejich negativního působení na mentální zdraví zaměstnanců.⁵

Pokud školní prostředí považujeme za pracovní prostředí žáků a učitelů, můžeme konstatovat, že sociální zdraví je aktuálním tématem výchovně-vzdělávací činnosti v podmínkách základních a středních škol. Na základě současných kurikulárních změn ve školním vzdělávání je nezbytně nutné na školu pohlížet jako na místo, kde se jednak rozvíjí sociální dovednosti žáka, ale zároveň jsou v něm vytvořeny optimální podmínky pro rozvoj plnohodnotných mezilidských vztahů.

V další části našeho příspěvku se podrobněji zaměříme na charakteristiku sociálního zdraví z hlediska rozvoje sociálních dovedností žáků a rozvoje optimálních mezilidských vztahů mezi jednotlivými aktéry školního vzdělávání.

1.1. Rozvoj sociálních dovedností žáků jako součást podpory sociálního zdraví v podmínkách školy

Sociální dovednosti patří mezi důležitou složku kompetentního chování člověka v sociálních situacích. Jak už bylo zmíněno v úvodní části příspěvku, kvalitní vztahy s druhými lidmi jsou jedním z důležitých předpokladů sociálního zdraví. Z tohoto důvo-

³ <http://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni-zdravi>

⁴ <http://www.joga.cz/system/4-druhy-zdravi/>

⁵ APTEL, M. et al. *Stres při práci*. Praha : Českomoravská konfederace odborových svazů, 2003. s. 18

du by měl rozvoj sociálních dovedností žáků patřit mezi důležité edukační cíle základního a středního vzdělávání.

V krátkosti se zaměříme na vymezení pojmu sociální dovednosti. Sociální dovednosti jsou obvykle chápány jako zkušenostmi a cvikem získané pohotovosti ke správnému jednání v určité sociální situaci. V. Švec chápe sociální dovednosti jako „*komplexnější způsobilost subjektů jednat v různě složitých a náročných sociálních situacích, tj. vyznat se v těchto situacích a umět je řešit optimálním způsobem (optimálním z hlediska jednotlivce i z hlediska spoluaktérů, partnerů v sociální situaci)*.“⁶ Konkrétněji sociální dovednosti vymezují J. Praško a H. Prašková. Tato autorská dvojice charakterizuje sociální dovednosti jako „*schopnosti člověka přirozeným způsobem vyjadřovat své potřeby, mluvit o svých pocitech a záměrech a brát přitom ohled na potřeby druhých... Sociální dovednosti jsou potřebné v provozních činnostech: potřebujeme umět vyřídit záležitosti na úřadech, najít si zaměstnání, vycházet s nadřízenými i podřízenými... Nezbytně je potřebujeme také v osobním životě: např. umět sdělit blízkému člověku, jak se s ním cítíme, co od něj potřebujeme, umět ho vyslechnout, když se trápí, povzbudit, když cítíme, že to potřebuje*.“⁷ Z uvedených definic je zřejmé, že sociální dovednosti se vztahují k mnoha oblastem sociálního chování člověka. Výčet sociálních dovedností, jež je možné zařadit do sociálně-kompetentního chování jednice, uvádí R. Komárková, I. Slaměnik, J. Výrost.⁸ Dle těchto autorů patří mezi sociální dovednosti: sociální percepce (intuice, sebereflexe), sociální komunikace (verbální komunikace, dorozumívání mezi lidmi, jednotlivé komunikační dovednosti, aktivní naslouchání), sociální interakce ve skupině (kooperace a kompetence ve dvojicích, týmová spolupráce), konflikty a jejich zvládání (porozumění průběhu konfliktu, styly chování v interpersonálním konfliktu), asertivní jednání (komplimenty, přijímání kritiky a kritizování, zvládání afektivního útoku, odmítání a posuzování požadavků, kompromisy), zvládání zátěžových situací ve skupině (strategie zvládání stresu, strategie zvládání deprivace a frustrace), rozvíjení sociální tvořivosti (rozvoj sociální tvořivosti v mezilidských vztazích). Můžeme konstatovat, že uvedený přehled sociálních dovedností představuje kompetenční základ žáků pro dosažení plnohodnotného sociálního zdraví.

Požadavek na rozvoj sociálních dovedností žáků v podmínkách základního a středního vzdělávání je zakotven v rámcových vzdělávacích programech. Mezi vzdělávací obory, ve kterých je v očekávaných výstupech nejvíce zastoupen rozvoj sociálních dovedností žáků, patří Výchova ke zdraví. V tomto vzdělávacím oboru jsou formulovány např. následující očekávané výstupy: „*respektuje přijatá pravidla soužití mezi vrstevníky a partnery: pozitivní komunikací a kooperací přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů; samostatně využívá ...sociální dovednosti k regeneraci organismu; kultivovaně se chová k opačnému pohlaví; uplatňuje osvojené sociální dovednosti a modely chování při kontaktu se sociálně patologickými jevy ve škole a mimo ni...; vyhodnotí na základě svých znalostí a zkušeností možný manipulativní vliv vrstevníků...; aj.*“⁹ Na

⁶ ŠVEC, V. *Klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1998. Kapitola

⁷ Sociální dovednosti a jejich rozvíjení, s. 77.

⁸ PRAŠKO, J. PRAŠKOVÁ, H. *Asertivitou proti stresu*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1996. Kapitola 2, Komunikace, stres a sociální zdatnost, s. 13.

⁹ KOMÁRKOVÁ, R., SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie III*. Praha : Grada 2001. Kapitola

⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 1. vyd. Praha : VÚP. Kapitola 4, Klíčové kompetence, s. 14.

základě uvedeného výčtu očekávaných výstupů můžeme konstatovat, že z pohledu kurikulárních dokumentů je sociální zdraví na základních a středních školách podporováno. Otázkou však zůstává, do jaké míry jsou v reálných školních podmínkách očekávané výstupy jak po stránce kvantitativní, tak i po stránce kvalitativní naplňovány.

1.2. Rozvoj optimálních interpersonálních vztahů ve školní třídě jako součást podpory sociálního zdraví

Jedním z důležitých předpokladů efektivního učení žáků jsou optimální mezilidské vztahy ve školní třídě, a to jak mezi žáky navzájem, tak i mezi učiteli a žáky. Kvalitní mezilidské vztahy jsou součástí tzv. sociálního klimatu školní třídy. J. Mareš termínem sociální klima školní třídy označuje jevy „*dlouhodobé, typické pro danou třídu a daného učitele po několik měsíců či let. Jejich tvůrci jsou: žáci celé třídy, skupinky žáků v dané třídě, jednotliví žáci, dále soubor učitelů vyučujících ve třídě a konečně učitelé jako jednotlivci*“.¹⁰

V. Holeček¹¹ na základě diagnostického dotazníku „Naše třída“ blíže charakterizuje sociální klima školní třídy podle následujících hledisek:

1. Spokojenost ve třídě – vztah žáků ke své třídě, míra spokojenosti, pohody ve třídě.
2. Konflikty mezi žáky – tzv. třenic, od napětí přes spory, rvačky až po šikanu.
3. Soutěživost ve třídě – konkurenční vztahy, míra snah po vyniknutí, prožívání neúspěchu.
4. Obtížnost učení – jak žáci prožívají nároky školy, jak je učení namáhavé, obtížné či nezajímavé.
5. Soudržnost třídy – přátelské či nepřátelské vztahy mezi dětmi, míra pospolitosti dané třídy.
6. Pořádek při výuce – kázeň žáků při vyučování, míra spolupracujícího chování.

Rozvoj optimálního sociálního klimatu školní třídy jako podpory sociálního zdraví žáků ve škole je výstižně charakterizován v Programu podpory zdraví ve škole. V kapitole „Pohoda sociálního prostředí“ jsou uvedeny prostředky, kterými je možné požadovaného stavu ve školní třídě docílit. V uvedené kapitole se píše: „*Důležitým prostředkem pro vytvoření pohodového sociálního prostředí je rozvoj humanistických postojů jako součást vzdělávání a osobního rozvoje učitelů a dětí. K těmto postojům patří především: úcta, důvěra a snášenlivost; uznání, účast a empatie; otevřenost (vstřícnost); vůle ke spolupráci a pomoci.*“¹²

M. Krejčí¹³ uvádí, že v zemích EU vzrůstá společenská potřeba pedagogů, jejichž úkolem je vedení žáka k zájmu o vlastní zdraví, posílení jeho sebedůvěry, samostatnosti

¹⁰ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. Kapitola 19, Klima školní třídy, s. 568.

¹¹ HOLEČEK, V. *Aplikovaná psychologie pro učitele II*. 1. vyd. Plzeň : ZČU, 2001. Kapitola 1, Sociální interakce ve škole, s. 12.

¹² HAVLÍNOVÁ, M. (es.) *Program podpory zdraví ve škole*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. Kapitola II. Obsah programu podpory zdraví ve škole, s. 94.

¹³ KREJČÍ, M. *Krok k výchově, krok ke zdraví (Step to Education – Step to the Health) – 1st Part of Triptych “Výchova ke zdraví a prevence obesity” (Health Education and Obesity Prevention)*. České Budějovice: JU, 2007. ISBN 978-80-7394-082-9.

i odpovědnosti. Dokládá, že samotné informování žáka o tom, jak pečovat o své zdraví není samo o sobě moc účinné. Učitel by měl znát, jakou měrou vlastně ovlivňuje své žáky, jak fungují principy sociálního učení a intencionálně, v souladu s výchovnými cíli, by měl principy sociálního učení uplatňovat – tj. imitace (neměl by být rozpor mezi tím, co učitel z hlediska zdravého životního stylu říká a co sám dělá), identifikace (příklad učitele může být natolik silný a pozitivní, že motivuje žáka k zásadním změnám v životním stylu), sociální podmiňování (umění povzbudit, odměnit, žák má snahu opakovat to, za co byl pochválen), objektivní usměrňování (dodržování pravidel, jejich stanovení), sugesce (žáci učiteli věří, a tak by měl učitel zvažovat svá slova, doporučení, v jednání by měl být skutečně kvalitním odborníkem, který to, co prezentuje, sám zažil a důkladně poznal), hra (poutá šanci, svým zaujetím, prožíváním, obsahuje dynamiku přechodu od běžného vidění reality k vnímání vzhledu v plnosti děje, přináší uvolnění, smích).

Rozvoj humanistických postojů v mezilidských vztazích ve školní třídě je záležitost dlouhodobá a mnohdy velmi obtížná. Mezi organizační formy výuky, jež mohou k tomuto záměru napomoci patří např. kooperativní učení. Kromě této organizační formy výuky se pro rozvoj humanistických postojů mezi žáky navzájem využívá přímé systematické práce s třídním kolektivem. Za tímto účelem jsou v současné době hojně realizovány tzv. seznamovací kurzy. Jedná se o výukový program, který je zaměřen na vytvoření optimálních podmínek pro rozvoj interakcí ve skupině, navození a podporu těchto interakcí. Žáci prostřednictvím tohoto programu mají možnost získat více informací o druhých, pochopit některé motivy chování druhých, využít podněty pro dosažení optimální úrovně vzájemné komunikace a kooperace. Současně dochází u žáků k rozvoji sociálních dovedností, které jsou nezbytné pro plnohodnotné začlenění do vrstevnických sociálních skupin.¹⁴

Závěrem k této problematice můžeme říci, že důležitým předpokladem pro rozvoj optimálních vztahů ve školní třídě jako součást podpory sociálního zdraví je systematická a soustavná práce se třídním kolektivem. Právě tento předpoklad bývá ve školní praxi mnohdy pod vlivem jiných „důležitějších“ výukových úkolů opomíjen.

2. Sociální zdraví z pohledů studentů učitelských oborů – výzkumné šetření

Základní charakteristika výzkumného šetření:

Provedené výzkumné šetření má pouze orientační charakter. Jeho význam spočívá v získání názorů studentů učitelských oborů na pojetí sociálního zdraví v podmínkách školy. Výsledky šetření je vhodné vnímat jako podněty k zamyšlení a další k diskusi.

Popis realizace výzkumného šetření:

Studenti Fakulty pedagogické ZČU v Plzni studijních oborů Učitelství pro 1. stupeň. ZŠ a Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů měli písemně odpovědět na otázku vztahující se k problematice sociálního zdraví v podmínkách ško-

¹⁴ SVOBODA, M. *Využití sociálně psychologických technik ve školní praxi*. Praha : UK (diplomová práce) 2002. Kapitola 6, Specifické využití strukturovaných programu založených na sociálně psychologických technikách ve školní praxi, s. 126.

ly. Pro výzkumné šetření byli vybráni studenti výše uvedených oborů z toho důvodu, že u obou oborů se jednalo o studenty kombinovaného studia, tudíž všichni respondenti byli praktikujícími učiteli na základních nebo středních školách. Výzkumné šetření se realizovalo na začátku LS ak. roku 2009/10 v rámci úvodní hodiny v kurzu Psychologie zdraví. Po zadání otázky měli studenti potřebný čas na písemnou odpověď. Pro vyhodnocení písemných odpovědí byla stanovena kritéria na základě popsané charakteristiky sociálního zdraví v předešlé kapitole tohoto příspěvku.

Základní údaje realizovaného výzkumného šetření:

Počet respondentů: 42 (Učitelství praktického vyučování/odborného předmětu) - průměrná délka pedagogické praxe: 6 roků.
46 (Učitelství pro 1. stupeň ZŠ) – průměrná délka pedagogické praxe: 4 roky.

Formulace otázky: „*Co si představujete pod pojmem sociální zdraví a jakým způsobem je možné ho rozvíjet v podmínkách školy?*“
Čas na písemnou odpověď: cca 30 minut.

Kritéria pro analýzu odpovědí:

- rozsah odpovědí – maximální, minimální a průměrný počet řádků formátu A4;
- text obsahuje odpověď, která neodpovídá žádnému pojetí sociálního zdraví;
- text obsahuje odpověď vztahující se k rozvoji sociálních dovedností žáků na obecné úrovni, např. vyskytuje se slovo sociální dovednost bez bližšího popisu;
- text obsahuje odpověď vztahující se k rozvoji sociálních dovedností žáků na konkrétní úrovni, např. vyskytují se slova, která podrobněji popisují sociální dovednosti;
- text obsahuje metody a formy pro rozvoj sociálních dovedností žáků;
- text obsahuje odpověď vztahující se k optimálnímu rozvoji interpersonálních vztahů ve školní třídě na obecné úrovni, např. vyskytuje se slovo interpersonální vztahy ve školní třídě bez bližšího popisu;
- text obsahuje odpověď vztahující se k optimálnímu rozvoji interpersonálních vztahů ve školní třídě na konkrétní úrovni, např. vyskytuje se slovo, která podrobněji popisují interpersonální vztahy ve školní třídě;
- text obsahuje metody a formy pro rozvoj interpersonálních vztahů ve školní třídě.

Výsledky výzkumného šetření

Základní otázka:

„Co si představujete pod pojmem sociální zdraví a jakým způsobem je možné ho rozvíjet v podmínkách školy?“

Kritérium: rozsah odpovědi - maximální, minimální a průměrný počet řádků formátu A4		
<i>Maximální počet řádků</i>	<i>Minimální počet řádků</i>	<i>Průměrný počet řádků</i>
<i>Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ</i>		
52	14	28
<i>Obor: Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů</i>		
38	9	22

Kritérium: text obsahuje odpověď, která neodpovídá žádnému pojetí sociálního zdraví			
<i>Počet respondentů celkem</i>	<i>Odpověď obsahuje jenom informace, které odpovídají pojetí sociálního zdraví</i>	<i>Odpověď obsahuje jenom informace, které neodpovídají pojetí sociálního zdraví</i>	<i>Odpověď obsahuje informace, které odpovídají i neodpovídají pojetí sociálního zdraví</i>
<i>Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ</i>			
46	43	1	2
<i>Obor: Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů</i>			
42	36	3	3

Kritérium: text obsahuje odpověď vztahující se k rozvoji sociálních dovedností žáků na obecné nebo konkrétní úrovni			
<i>Počet respondentů celkem</i>	<i>Odpověď vztahující se k rozvoji sociálních dovedností žáků – na obecné úrovni</i>	<i>Odpověď vztahující se k rozvoji sociálních dovedností žáků – na konkrétní úrovni</i>	<i>Odpověď se vůbec nevztahuje k rozvoji sociálních dovedností žáků</i>
<i>Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ</i>			
46	26	17	3
<i>Obor: Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů</i>			
42	27	10	5

Kritérium: text obsahuje metody a formy pro rozvoj sociálních dovedností žáků		
<i>Počet respondentů celkem</i>	<i>Odpověď obsahuje metody a formy pro rozvoj sociálních dovedností žáků</i>	<i>Odpověď neobsahuje metody a formy pro rozvoj sociálních dovedností žáků</i>
<i>Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ</i>		
46	21	25
<i>Obor: Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů</i>		
42	12	30

Kritérium: text obsahuje odpověď vztahující se k optimálnímu rozvoji interpersonálních vztahů ve školní třídě na obecné nebo konkrétní úrovni			
Počet respondentů celkem	Odpověď vztahující se k rozvoji interpersonálních vztahů ve školní třídě – na obecné úrovni	Odpověď vztahující se k rozvoji interpersonálních vztahů ve školní třídě – na konkrétní úrovni	Odpověď se vůbec nevztahuje k rozvoji interpersonálních vztahů ve školní třídě
<i>Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ</i>			
46	23	19	2
<i>Obor: Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů</i>			
42	26	12	4

Kritérium: text obsahuje metody a formy pro rozvoj interpersonálních vztahů ve školní třídě		
Počet respondentů celkem	Odpověď obsahuje metody a formy pro rozvoj interpersonálních vztahů ve školní třídě	Odpověď neobsahuje metody a formy pro rozvoj interpersonálních vztahů ve školní třídě
<i>Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ</i>		
46	22	24
<i>Obor: Učitelství praktického vyučování/odborných předmětů</i>		
42	13	29

Závěr výzkumného šetření

Na základě výsledků dotazníkového šetření můžeme konstatovat, že většina dotázaných studentů – učitelů mají základní představu o pojmu sociální zdraví v podmínkách školy. Na druhou stranu je nutné poukázat na skutečnost, že studenti – učitelé většinou formulovali svoji odpověď bez větší konkretizace a hlubšího porozumění problému. Důvodem mohla být neochota studentů-učitelů písemně odpovídat na zadanou otázku nebo jejich nedostatečná informovanost o problematice sociálního zdraví. Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že ti studenti-učitelé, kteří ve svých odpovědích problematiku sociálního zdraví popsali podrobněji, dokázali většinou popsat metody a formy, jež vedou k podpoře sociálního zdraví v podmínkách školy.

Výsledky dotazníkového šetření jsou pouze úvodní sondou pro realizaci podrobnějšího výzkumu na základních a středních školách. Lze očekávat, že učitelé z praxe budou sociální zdraví charakterizovat obdobným způsobem jako naši respondenti, tzn. v obecné rovině bez hlubší návaznosti do reálných pedagogických situací. Mnoho odborníků zastává názor že implementace metod rozvíjejících osobnost žáka a pozitivní interpersonální vztahy v třídním kolektivu může být v současné škole stále velkým problémem.

Závěrem můžeme říci, že člověk se mezi lidmi narodil, mezi lidmi žije a mezi lidmi bude žít. Čím lépe bude vybaven efektivními sociálními dovednostmi, tím více uspokojen z mezilidských vztahů bude prožívat, bude se mezi lidmi cítit dobře a dimenze jeho sociálního zdraví bude naplněna.

Literatura

- APTEL, M. et al. *Stres při práci*. 1. vyd. Praha : Českomoravská konfederace odborových svazů, 2003. ISBN 80-903066-7-5.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- HAVLÍNOVÁ, M.(ed.) *Program podpory zdraví ve škole*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-263-7.
- HOLEČEK, V. *Aplikovaná psychologie pro učitele II*. 1 .vyd. Plzeň : ZČU, 2001. ISBN 80-7082-809-9.
- KOMÁRKOVÁ, R., SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. (ed.) *Aplikovaná sociální psychologie III*. 1. vyd. Praha : Grada, 2001. ISBN 80-247-0180-4.
- KREJČÍ, M. *Krok k výchově, krok ke zdraví (Step to Education – Step to the Health) – 1st Part of Triptych “Výchova ke zdraví a prevence obesity” (Health Education and Obesity Prevention)*. České Budějovice: JU, 2007. ISBN 978-80-7394-082-9.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-551-2.
- PRAŠKO, J., PRAŠKOVÁ, H. *Asertivitou proti stresu*. 1 .vyd. Praha : Grada, 2000. ISBN 80-7169-334-0.
- ŠVEC, V. *Klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku*. 1. vyd. Brno : MU, 1998. ISBN 80-210-1937-9.

SOCIAL HEALTH IN TERMS OF STUDENTS OF EDUCATIONAL COURSES

Abstract: Developing student personality to enhance key competences and positive interpersonal relationships among classmates can still be a serious problem in present-day schools. The article gives a general analysis of the concept of social health. It gives a detailed account of social health characteristics from the point of view of the development of students' social skills and optimum interpersonal relationships between individual players in school education. The issues are approached from the viewpoint of perceptions and opinions of social health of students from primary and secondary schools. Students' opinions were ascertained using a questionnaire survey.

Keywords: social health, interpersonal relationships in the classroom